

**Kaitseliidu noorteorganisatsioonide – Kodutütred ja Noored
Kotkad – arengukava aastateks 2014-2020**

TALLINN, 2013

***Eesti vanasõna ütleb:
„Aastel om pöörupäev,
inimesel mõttemuudetus”***

Taust

Eelmise perioodi „Kaitseliidu eriorganisatsioonide – Kodutütred ja Noored Kotkad – arengukava aastateks 2008-2013“ on olnud kooskõlas riikliku „Noorsootöö strateegiaga 2006-2013“ ning „Kaitseliidu arengukavaga aastani 2013“ ning on tehtava tagasivaatava analüüsi ja uue perioodi arendussuundade väljatöötamise aluseks.

Järgmine strateegiline arengukava peab andma suunised järgmiseks perioodiks – 2014-2020. Arengukava kirjeldab ära eelmise perioodi jooksul saavutatud edasiminekuid, tegutsemise hetkeolukorda ja muudatusi nii organisatsiooni-siseseid kui ka väliseid ning nendega arvestamise järgseid arenguideid.

Oma ülesehituse loogika poolest järgime senist tegevusvaldkondade jaotust, kuid seame nad arendusvaldkondadena ritta:

- Juhid
- Liikmed
- Avalikkussuhted
- Tagala
- Koostöö

Senine kogemus näitab, et organisatsiooni edendamisel on kõige kriitilisemaks kohaks leida vastutustundlikud täiskasvanud juhid. Nende leidmine ja arendamine loob võimalusi noorliikmetele, kes omakorda saaksid mitmekesiseid arenguvõimalusi ning teadmisi-kogemusi kujuneda ise heaks kodanikuks, sj noortehihiks, kaitseliitlaseks või naiskodukaitsjaks kujunemisel.

Kaitseliidu kui terviku areng on toonud kaasa uue Kaitseliidu seaduse väljatöötamise, sellest tulenevalt on puudutatud ka noorteorganisatsioonide jaoks teatud muudatusi: kollegiaalsete organite moodustamise - ja tööpõhimõtted muutuvad ühtlustatumaks, lähendatakse kaitseliitlasi ja naiskodukaitsjaid noortetööle, lõpptulemusena peab hea isamaaline kasvatustöö olema kvaliteetsem ja sellest peab osa saama suurem hulk Eestimaa noori.

Hetkel on noorteorganisatsioonidesse kuulumas – 3208 noorkotkast ja 3255 kodutütart, liikmeskond oli madalseisus aastal 2008 ehk eelmise arenguperioodi alul (kahanemine saabus koos majanduskriisiga) ning on stabiilselt seejärel

näidanud kasvutendentsi, jäädes noorkotkaste osas madalamaks kodutütarde liikmeskonnast (seis: dets.2012 KLPS personalistatistika, vt lisa 1 ja liikmeskonna dünaamikat väljendab lisa 2).

Tegevustesse on hõlmatud võrreldes eelmise arenguperioodi algusega suhteliselt suurem osa Eesti noortest, kui eelmise arengukava koostamise ajal ,2006 aasta alguses, oli kogu Eesti 5-19 aastastest noortest tegevustesse kaasatud 2,3 %, siis aastal 2012 lõpul on see näitaja vastavalt 3,2%. Kuna meie tegevusesse saavad kuuluda noored 8-18.eluaastani, siis oleme statistilist ülevaadet täpsustanud veelgi ja selle tulemusena hõlmame vastava vanuserühma tüdrukutest 5,5% ja poistest 5,2 % noorteorganisatsioonidesse.

Eeldused ja lähtekohad

Alusdokumendid

Olulisemad KL noorteorganisatsioonide tegevusi määravad dokumendid on järgmised:

1. Kaitseliidu seadus
2. Noorsootöö seadus
3. Kodutütarde ja Noorte Kotkaste põhikirjad ja kodukorrad
4. Kaitseliidu eriorganisatsioonide – Kodutütred ja Noored Kotkad- väljaõppe-eeskiri (Kaitseliidu ülema käskkiri 12. märts 2010 nr K-0.2-4.1/4335U).

Organisatsioonide noortejuhtide koolitamiseks on Kaitseliidu Koolis välja töötatud kursusekavad – vabatahtliku noortejuhi kursus (2006) ja noorsootöö praktikas (2010), mis on aluseks ühtsele ettevalmistusele vabatahtlike noortejuhtide jaoks. Liikmete koolitus põhineb järgu- ja erikatsete nõuetele. Kodutütarde organisatsioonis on valminud esimesed töövihikud aastal 2011, Noored Kotkad on kinnitanud oma järgu- ja erikatsete nõuded aastal 2013.

Organisatsiooni suunaseadmiste juures on võtmekohal Kaitseliidu arengusuunad, mis kajastuvad erinevates riigikaitse alusdokumentides.

Oleme oma panuse andnud ka 21.mai 2008 nr 1-22/276 „Riigikaitseõpetuse arendamise tegevusprogramm aastateks 2008-2013“ lõikes ning kaasanud lisaks oma liikmetele tegevustesse ka neid noori, kes ei ole kodutütred või noorkotkad.

Arengukava väljatöötamisel on arvestatud erinevate töögruppide materjalidega:

- Noorteinstruktoritega tehtud organisatsioonide hetkeseisu SWOT (2010)
- Vabatahtlike noortejuhtidega tehtud SWOT (2010)
- Aktiivsete noorte preemiareisil tehtud SWOT (2011, Naissaare)
- Kodutütarde suurokogul tehtud kokkuvõtted (2012, Tallinn)
- Arengukava väljatöötamiseks korraldatud arendusseminar tulemused (2012, Türi)

Väärtused

Kaitseliidu noorteorganisatsioonid kindlustavad distsipliini, eetika, võrdse kohtlemise, kodutütarde ja noorkotkaste käitumisreeglite järgimise. Proovikividenä iga liikme ja juhi jaoks on need kokku võetavad eesti vanasõnadena:

- **Au, kellele tuleb au anda.**
Igaüks meist on oma käitumisega eeskujuks teistele. Seda tuleb erinevates situatsioonides meeles pidada. Meie organisatsioonisisese suhtluses on oluline dialoog. Juhtide puhul, lähtuvalt pädevusest, on olulisel kohal sõbralik ja vahetu suhtlus, millega reeglipäraselt lahendatakse eettulevad mittemõistmised.
- **Kellele palju antud, sellelt ka palju nõutakse.**
Nii juht kui noor peab oma tegevustes olema vastutustundlik ja sõbralik, ainult nii saame tagada õppimiseks turvalist õhkkonda. Kuna Kaitseliidu noorteorganisatsioonid väärtustavad (ka kehalist) tublidust, siis lähtutakse ka igaühe eeldustest ja on soovist näha pingutust ja edasiminekut.
- **Hea südametunnistus on pehme peapadi.**
Oma lubadustest ja kellaegadestki tuleb kinni pidada. Sellest algab kõik peale, õige suhtumise olemasolul pole eesmärkide saavutamine ülejäkäiv.
- **Kuidas maa, nõnda rahvas.**
Isamaalisus kui põhiväärtus läbib meie kasvatustööd. Isamaaliste töökspidamiste kujundamine eeldab igapäevast väärtustest lähtuvat ja eeskujudele tuginevat kasvatustööd, aadetele kindaksjäämist, oma kultuuri tähtsustamist, looduse hoidmist. Eeldab ka ühiseid koolituslikke, spordi- ja seltsitegevusega seotud üritusi Kaitseliidus noorte ja täiskasvanute vahel, et igaühel tekiks kuuluvuse ja kaasatuse tunne.

Missioon

Missioon kui olemasolu kirjeldus on meie organisatsioonide puhul jätkusuutlikkuse märk. Samas tuleb olukorrale vastavalt olla paindlik. Arvame, et isamaalisus võiks meie missioonikirjelduses enam esile tõstetud olla, seega :

Meie missioon on vabatahtlikkust väärtustades pakkuda noortele parimaid arengu- ja tegutsemisvõimalusi isamaalise kasvatustöö kaudu.

Isamaaline kasvatustöö ei saa kunagi valmis, sest sirguvad uued põlvkonnad muutuvates oludes, tekivad uued müüdid, tabud, väärtused, normid, arusaamad iseendast ja teistest inimestest. Ainult oma aadetele, ideaalidele kindlaks jäädes on võimalik Eesti elu edendada.

Me soovime:

- et iga noor suudaks end juhtida ning olla täisväärtuslik ühiskonnakodanik,
- et iga noor räägiks ilusat eesti keelt ja hoiaks loodust ning kultuuriväärtusi,
- et igal noorel on omaksvõetud rahvuslik väärikus, mis ei võimalda halvustada teisi rahvaid ja kultuure,
- et iga noor märkaks abivajajat ja oleks hooliv ning sõbralik kaaslaste suhtes,
- et iga noor oleks kindlameelne oma eesmärkide saavutamisel.

Visioon aastaks 2020

Iga noor tervitab võimalust panustada riigikaitse!

Noorte riigikaitse panustamine tähendab hea kodanikuna toimimist ja tegusemist igapäevaselt.

Hea kodaniku põhimõtted¹, millest saab kinni hoida igaüks:

1. tunnetab oma kohta maailmas ja teiste inimeste seas ning mõistab, et elusolendid on asjadest tähtsamad
2. aitab lähedasi ja võõraid ning toetab nõrgemaid
3. astub välja ebaõigluse ja vägivalda vastu
4. teeb tööd ja õpib kogu elu
5. austab oma riiki ja selle tähtpäevi, tunneb põhiseadust ja õigussüsteemi ning täidab seadust ka väikestes asjades

---

¹ Eesti Mittetulundusühingute Ümarlaua esinduskogu, 2004

6. tunneb huvi ühiskonnas toimuva vastu, on poliitiliselt teadlik, ilmutab kodanikuaktiivsust ega pea end tähtsusetuks inimeseks
7. asutab inimväärikust, võrdõiguslikkust ja teiste õigust olla erinev
8. hoiab loodust, mõtleb ka teistele elusolenditele ja järeltulevatele põlvedele
9. tunneb ajalugu ning austab oma ja teiste rahvaste kultuuri
10. on aus, lahke, sõbralik ja peab lugu heast naljast.

Visiooni saavutamiseks töötame selles suunas, et:

- Kasvatada igas juhis ja noores eneseväärikust, tagada enesearenguks võimalusi, suurendada nende toimetulekuoskusi, analüüsi- ja õppimisvõimet;
- Pakkuda mitmekesiseid võimalusi tegevustes kaasalöömiseks nii liikmeks astunud noortele kui ka teistele noortele, kaasame lapsevanemaid ja nõvilistlasi;
- Säilitada oma organisatsioonide omanäolisus (traditsioonid, sh järgukatsed, sümbolid, skautlikud kasvatuspõhimõtted, seotus riigikaitsega) ja paralleelselt tegelda ka vajalike uuenduslike lahendustega;
- Tugevdada piirkondlikke allüksusi sel moel, et väljapaistvamad malevad/ringkonnad jagavad oma kogemust vähemsuutlikele;
- Suudame oma kogemust jagada teistele organisatsioonidele, noortega tegelejaile, olla väga head koostööpartnerid ühisprojektides.

Riigikaitse valdkonna organisatsioonina tahame me tõsta laiemalt kodanikuteadlikkust selles suunas, et iga eneseteadlik kodanik leiaks endas soovi panustada riigikaitse talle sobival moel, sh astudes Kaitseliidu ja Naiskodukaitse liikmete sekka.

Soovime selle piisavalt pika arenguperioodi sees suunata allüksuste tähelepanu ka aastaks seatud prioriteetidele, mis väljenduvad teema-aastatena:

2014 juhtide arendamine

2015 mainekujundus

2016 noorte kaasamine

2017 koostöö

2018 tagamine

2019 enesehindamine

2020 innovatsioon

Juhid

Olukord

Juhtide teema oli eelmise arenguperioodi võtmeküsimuseks ja tegelikult kandub teemapüstitus ka järgmisesse perioodi: rühma tegevuse jätkusuutlikkuse jaoks on vaja täiskasvanut, kes vastutaks ürituste hea toimimise ja noortetöö sisukamaks muutmise eest. Juhid määravad tegevuse kvaliteeti. Juhtide tänast arvu näitab lisa 1 joonis 3.

Noortejuhid töötavad vabatahtlikkuse alusel, seega on oluline nende tegevuse tagamine, hea sisekliima hoidmine, ülesannete selge delegeerimine ja tegelik kaasamine otsuste ettevalmistamisse-elluviimisesse.

Juhid vajavad head ettevalmistust:

- selleks on loodud vabatahtliku noortjuhi kursus KL Koolis (2006) ja selle jätkukursus „Noorsootöö praktikas“ (2010)
- selleks on välja töötatud liikmetele mõeldud järgu- ja erikatsed, et juhil oleks noortele suunatud koolitust võimalik anda ühtlastel alustel. Puudu on meetoodilisi materjale Noorte Kotkaste liinis ning Kodutütarde pooltel on vajalik aastal 2003 kohendatud järgukatsete ajakohastamine
- selleks on tehtud ja vaja edasi arendada vabatahtliku juhi arenguvestlusi igas malevas (läbi viidud ringkonnavanema või instruktoriga poolt 2.a jooksul).

Vabatahtlike noortejuhitide motiveerimise, toetamise, värbamisega tegelevad malevates noorteinstrukturid koostöös noortejuhitidega. Ürituste korraldamisel tuleb korrektselt vormistada vastavalt väljaõppe-eeskirjale ka mitmeid dokumente. On vaja üle vaadata ülesannete jaotus, kes mida ja kus peab tegema - vastutuse võtma.

Oleme lähtunud ka noorsootöötaja ametlikult kinnitatud kutsestandardist, mis esmakordselt anti välja aastal 2010 ning mille nõuetele vastavust taotleme ka Kaitseliidu noorteorganisatsioonide sisekoolituses.

Noortejuhitide motiveerimiseks on sisse viidud aktiivsuse arvestus ning rühmapäevikute andmete aluselt üle aasta korraldatakse preemiareis allüksuste parimatele noortejuhitidele. Aastal 2010 ja 2012 on reisirid sündinud toimunud ning nende tagasiside on hea.

Noortejuhitide omavahelise sünergia tekitamiseks on noortelaagrite kõrval toimumas ka juhtide laager (toimub üle aasta).

Eelmisel perioodil viisime läbi vilistlaste küsitluse (2010) ja noorte osaluse uuringu (2011), mille kohaselt on noorteorganisatsioonidest välja kasvanud noored inimesed valmis episoodiliselt panustama noorteorganisatsioonidesse, seega on vajalik hoida neid oma infoga kursis ning võimalusel kaasata neid

noorteürituse parema korraldamise huvides allüksuste tegevustesse. Rühmajuhtide kõrval on rohkem võimalik kasutada ka toetajaliikmeid.

Igasuguste koolitusprojektide korraldamisel Kaitseliidus on võimalik teha seda heas koostöös struktuuriüksuste vahel, allüksuste vahel ja piirkondlikke vajadusi ja võimalusi kaaludes. Seega võib iga piirkonnale eesmärgistatud tegevus saada laiemat mõõtet ning haarata ka naabreid, kui selleks on vajadus ja valmisolek.

EESMÄRGID:

1. Tõsta olemasolevate juhtide taset (aasta 2014 rõhk sellel).
2. Leida uusi juhte Noorte Kotkaste ja Kodutütarde organisatsiooni (aktiivselt tegevuses min 19 rühmajuhti malevas/ringkonnas).
3. Kindlustada nende väljaõpe ning tagada motiveeritus, et nad oleks sädeinimesed.

Arenguvõtmed:

- 1) Noorsootöötaja kutsestandard.

Palgaliste noorteinstruktorite ettevalmistus peab miinimumina vastama kutsestandardis kirjeldatud noorsootöötaja kutsestandardiga, tase 4 (2017 peab olema kõigil), palgasüsteemi võimaliku ümberkorraldusega võtta arvesse selle omamist.

- 2) Koolituskulude katmine.

Idee koolituskulude võimalik tagamine vabatahtlikele- fond, tasuta siis, kui vabatahtlik esitab karjääriplaani ehk koolituskava noorsootöötaja kutsetunnistuseni jõudmiseks.

- 3) Juhitunnusmärkide süsteemi väljaarendamine (kriteeriumid täpsustatakse, võttes arvesse töökogemust, koolitusi, töötulemusi): tekivad juhi tunnused, mida kantakse vormil.

- 4) Juhi koolitamine.

Noortejuhi kvaliteetne ettevalmistus on hea noortetöö garantii!

- 4.1 Kaks kursust on KL täna: vabatahtliku noortejuhi kursus (aastast 2003) ja noorsootöö praktikas (aastast 2010), millega jätkatakse samas mahus (2 koolitust aastas).

- 4.2 Tuleks planeerida lisaks neli psühholoogiaseminari aastas, eri piirkondade vabatahtlikud on oodatud (vaba registreerimine). Piirkondlikud, 2-päevased.

- 4.3 Lõuna-malevate poolt välja töötatud juhikoolitus - järgukatsetel põhinev formaat - on juhtidele soovituslik korraldada ka mujal Eestis.

- 4.4 Maleva tasandil noorsootöökoolitus. Piisavalt tekitada ühistunnet läbi ühtsete, juhtidele mõeldud ettevõtmiste (vähemalt 2 x aastas) maleva/ringkonna tasandil.

- 4.5 Noorte liidrikoolitus. Korraldada vanematele liikmetele suvekoole, kus potentsiaalsed uued noortejuhid saaksid algõpet.
  - 4.6 Juhtidele mõeldud ühisarutelud isamaalise kasvatusse jätkuseminaridena, mõtestada lahti tegevusprintsipi: maleva noorsootöö kvaliteedi hindamiseks ja parimate praktikate levitamiseks.
  - 4.7 Noorteinstruktorite roteerimine täiendkoolituse eesmärgil.
- 5) Iga tasandi noortjuhi ülesannete täpsem kirjeldamine. Hierarhiline vastutuse jaotus selgemaks, töökirjedused paika nii põhikirjades, juhatuses otsustes jmt. Vabatahtliku noortjuhi tööülesannete kirjeldus valmib nii Kodutütardel kui ka Noorte Kotkaste noortjuhile.
  - 6) Kollegiaalsete organite kokkukutsumise ja töökorra muutused fikseerida uuenevates alusdokumentides – põhikirjad ja sisekorrad tuleb välja töötada ja kinnitada.
  - 7) Juhtide töö tagasisidestamiseks arenguvestuste jätkamine, aga ka kvaliteedijuhtimis põhimõtete rakendamine ja tähtsustamine (laagrite jt väljaõppe ürituste hindamine ja analüüs).
  - 8) Juhtide motiveerimine läbi tunnustussüsteemi :
    - 8.1 Tunnustatakse organisatsiooni poolt ergutuste ja tunnustusmärkide annetamisega.
    - 8.2 Tagatakse juhtide tööd vastavalt nende staažile ja aktiivsusele erinevate varustuselementidega (magamiskott, kompass jne).
    - 8.3 Töötatakse välja käsiraamat noortjuhile (kiirkõitja formaadis) ja tehakse kättesaadavaks muud juhile vajalikud metoodilised materjalid.
  - 9) Kommunikatsiooniplaani väljatöötamine ja rakendamine noorteorganisatsioonides: õigeaegsus, asjakohasus, kaasajastamine jne.

Liikmed

Olukord

Liikmete hulk on lähiaastatel kõikunud ulatuses 3200st kuni 3800ni (vt lisa 1 jooniseid 1 ja 2). Oleme soovinud tuua organisatsiooni tegevustesse noori juurde, vähemalt 8000 noort võiks Eestis kuuluda Kaitseliidu noorteorganisatsioonidesse. See on võimalik, kui keskmiselt oleks igas Kodutütarde ringkonnas või Noorte Kotkaste malevas 266 liiget. See on saavutatud juba täna kolmandiku allüksuste näitajaid arvesse võttes.

Noored liituvad meiega tahte olemasolul ja teatud juhtudel on boonuseks ka liikmetele tegevuse pakkumine ilma liikmetasuta. Seda põhimõtet ka soovime hoida. Kui noortejuhi poolt pakutav tegevus ei ole noortele huvitav, hääbub rühma tegevus kiiresti. Et aga noored saaksid oma huvidest lähtuvalt tegutseda, siis on nende arvamise kaasamine rühmajuhile oluline – lähtutakse järgukatsetest, kuid prioriteete seatakse ka tulenevalt kohalikust eripärast. Siin võib kaaluda ka organisatsioonide üleselt aastastes tegevuses prioriteetide seadmist järkudes kirjeldatud teemade ühtseks käsitlemiseks, et abistada juhte ja jagada parimaid teadmisi mingis konkreetsetes vallas. Järgukatsete testimine on osaliselt viidud ka matkamängu formaati või -arvutipõhiseks.

Lisaks järgukatsetele sooritavad noored ka erialakatseid, so nad saavad aimu neid huvitavast valdkonnast ning selle kinnituseks, et nad on vastavaid teadmisi omandanud, saavad õiguse kanda vormiriietel erialamärke. Kui meil omandatakse ca 600 erikatset (märki) aastas, siis peaks tegema nõ asjatundjatele eri ettevõtmisi – erialalaagreid.

Noored on ka ise arvanud (arendusseminar Türi, 08.09.12) et nende tegevuses on liiga palju võistlusmomente. Nende soov on kohtuda ka vabamas õhkkonnas, et suhelda uute tutvatega oma organisatsioonist – siis peab sellele mõtlema uute tegevusformaatide plaanimisel. Noorte endi soov on ka kohtuda tihedamalt teiste allüksuste noortega ning leida uusi tutvavaid ja sõpru, seega noorte koolitusi ja võistlusi on võimalik paneerida ja läbi viia ka avatult teistele organisatsiooni noortele või ka kaasates noori laiemalt.

Noorte puhul on tunnustatakse rühmapäevikute andmetele tuginedes aktiivseid noori, kellele samuti korraldatakse üle aasta preemiareisid – 2011 Naissaarele. Liikmetele on aastatel 2008-2013 pakutud erinevat tegevust ning hoitud alal traditsioonilisi suurüritusi – Mini-Erna, Ernake, suurlaager, laskelaager, aastapäevad, paraadid. Uudsenä on juurde pakutud olümpiamänge (Noored Kotkad 2009, Kodutütred 2012), korraldatud noortemagistrite seminar.

EESMÄRGID:

1. Arenguperioodi lõpuks on senise tagasihoidliku liikmeskonnaga allüksused saavutanud 266 liikme piiri, sealjuures järgu- ja erikatsete sooritamine on liikmetega tehtava töö alustala.
2. Täpsustada koolituskavad vanema vanuserühma noortele (16+), et hinnata omandatud kogemusi ja oskusi riigikaitse süsteemi sisenemiseks.
3. Soodustada noorte ületulekut Kaitseliitu ja Naiskodukaitsesse.

Arenguvõtmed:

Läbivad:

- 1) Jätkulaagrite korraldamine (piirkonna tasandil või üle-eestiliselt) erikatseid sooritanutele, et nad saaksid oma erialaga süvitsi edasi tegeleda ja kohata teisi uusi sõpru mujalt Eestist.
- 2) Korraldada KL ja NKK koos võistluseid ja ühislaagreid, edasiandmaks täiskasvanute olemasolevaid eriteadmisi (nt esmaabi, side jt).
- 3) Oma allüksuste (rühma, maleva) aasta tegevusplaanide koostamine, kus noored saavad ka olla paremini kaasatud rühma tegevuste planeerimisse.
- 4) Noorte kaasamine ürituste, sh värbamisürituste, korraldamisse ning kogenumatest liidrite koolitamine.
- 5) Seose suurendamine Kaitseliidu struktuuriüksuste vahel. Sõbrapäeval KL ja NKK liikmetele noored teeks sõbrapäelad ja annaks need kingina üle, so aktsioon soojema sisekliima loomiseks. See on isiklikuks minemise hea näide.
- 6) E-koolitussüsteemi loomine ja E-organisatsiooni kasutuselevõtt ja arendamine.
- 7) Malevatevaheliste ürituste korraldamine. Soodustada ka sihtrühmapõhiselt ürituste korraldamist noortele ja vanematele liikmetele.
- 8) Olemasolevate rühmade suurendamine ja uute loomine, et tagada järjepidevalt liikmeskonna suurus antud piirkonnas (malevas).
- 9) Viia läbi järgukatsetele vastavat väljaõpet ja tagada arvestus nende tegemise kohta.

Aastatega dateeritavad:

- 10) NK ja KT teemakohaste nutitelefonirakenduste kasutuselevõtmine. (aasta 2015)
- 11) Vanemate liikmete (16-aastat ja vanemad) koolituse arendamine – korraldada KT ja NK suvekooli (võib ka muul aastaajal, karjääriteemad sees, suhtluspsühholoogia, ajajuhtimine, noortemagistritöö kirjutamine). Eesmärk: leida uusi juhte, kaitseliitlasi, naiskodukaitsjaid. (2014, 16, 18, 20)

- 12) Rühma identiteedi tugevdamine. Rühmades soodustada oma sümbolika kasutuselevõttu. Võimalik ühistööna, konkursina välja töötada oma embleem või maskott, vimpel. (14,17,20)
- 13) NK ja KT testide viimine osaliselt virtuaalkeskonda.(2016)
- 14) MõtteWabriku ellukutsumine- noorte ümarlaudade korraldamine (2016 noorte kaasamise aasta).
- 15)Liikmete tagasiside koondamiseks uuringute korraldamine.(2016,19)

Avalikkussuhted

Olukord

Eesti ühiskonnas on raske tõsta oma tuntust: meedia tähelepanu saavutamine on keeruline. Oma suure tööintensiivsuse tõttu on meie töö igapäevane – press ei võta seda kajastada!

Kasutage praeguses olukorras mõistlikult ära võimalusi messidel, infolaatadel jmt osalemiseks.

Organisatsiooni esindavad liikmed peavad olema tasemel, hästi informeeritud, hea kui oleks kohal mõlema noorteorganisatsiooni esindajad, et paralleelselt oleks edasi antud mõlema organisatsiooni info.

Meil on hea koostöö Läti analoogse noorteorganisatsiooniga Jaunsardze, kus on suudetud väga hästi tööle panna e-organisatsioon, kus on sideme pidamine lapsevanematega tehtud lihtsaks, info liikumine ladus, kontakt koolidega hea. See on toimiv praktika, mida Eestis annab ehk siduda e-kooli keskkonnaga.

Kaitseliidus on oma ajakiri „Kaitse Kodu“, kus regulaarselt ilmub infot noortetööst. Seda praktikat tuleb jätkata ning püüelda kajastuste poole regionaalses ja üleriigilises meedias.

Kaitseliidus uuendatakse keskselt organisatsiooni ühtset nägu - Kaitseliidu üldkodulehte ja sellega seoses uuendatakse malevate kodulehti. Ka Noorte Kotkaste ja Kodutütarde malevate ja ringkondade kodulehed peavad kontseptuaalselt paika saama: malevatele omad kodulehed sama ülesehitusega.

Vorme (laagri- ja pidulikku vormi) kasutada julgemalt igal võimalikul üritusel. Kanda seda korrektselt vastavalt ürituse iseloomule. Võimalusel kanda vormiriietust ka organisatsiooni-välistel pidulikel puhkudel, et näidata oma kuuluvust organisatsiooni ka laiemale avalikkusele.

Statistikale tuginedes haarame oma tegevustesse aastas kaasa ühe noorteorganisatsiooni liikmeskonna suuruse noortehulga, kes ametlikult meie

ridadesse ei kuulu. Värbamise aga ka info, riigikaitsealase teadlikkuse ja oma kogemuste jagamise mõttes. Sellist avatud ürituste traditsiooni tuleb jätkata.

EESMÄRGID:

1. Kindlustada Kaitseliidu noorteorganisatsioonide head mainet avalikkuse ees noortetöö kaudu.
2. Noorteorganisatsioonide praktilist igapäevategevust toetab e-organisatsiooni virtuaalne keskkond.

Arenguvõtmed

- 1) Kontaktide loomine meediaspetsialistidega, et suurendada oma meediakajastuste hulka. Kasutame läbimõeldumalt, süsteemsemalt olemasolevaid võimeid ära (2015).
- 2) E-organisatsiooni arendamine. Koostöös Haridus- ja Teadusministeeriumiga kasutusele võtta e-kooli keskkond, et NK ja KT tööst info jõuaks koolijuhtideni, pedagoogideni, lapsevanemateni
- 3) Kaitse Kodu vabatahtlike korrespondentide motiveerimine ja nende koolitamine.
- 4) Määrata vastutajad sotsiaalmeedias levitatava info värskuse tagamiseks. FB jt kanalites levitatava sõnumi osas tuleb neid vabatahtlikke koondada ja koolitada.
- 5) Info leviku toetamine noortelt noortele. Tutvustusvisiitidele võtta kaasa liikmeid, kes saaksid rääkida oma kogemustest eakaaslastele.
- 6) Avatud ürituste korraldamine noortele, kes pole meie organisatsiooni astunud. Neid võib olla nii „võta sõber kaasa“ - formaadis, aga ka võistlusmängude, matkade, laagritena.
- 7) Uute võimaluste otsimine oma tegevuse kajastamiseks erinevates meediakanalites: eelkõige kohalike lehtedeni jõudmine.
- 8) Vormikandmispäeva üle-eestilisel tasandil kokkuleppimine –siduda aastapäevaga või muu piduliku sündmusega. Noortepäeval soovituslik.
- 9) Reklaamklippe võiks teha rohkem internetis levitamiseks. Võimalusel tellida tutvustusfilm.
- 10) Meediaplaani tegemine igal tasandil. Valida välja üritused, kus organisatsioone tutvustatakse.
- 11) Oma ajakirja loomine.
- 12) Heategevuslike ürituste korraldamine.
- 13) Uuringu korraldamine tänavaküsitluse vormis teatud perioodilisusega.

Tagala

Olukord

Säilitatakse ka raskes ja väljapääsmatuna näivas situatsioonis reibas meel ja otsitakse lahendusi! See üldine põhimõte on kaasa võetud eelmisest arengukavast. Situatsioon tagamise alalt on eelmise arenguperioodiga suhteliselt analoogne: kõige hinnatavam on vabatahtliku poolt meile eraldatav aeg, see peab olema hästi planeeritud ja kasutatud.

Inimeste ettevalmistusele lisaks peab noortetööd tagama ka taristu, sellega seoses muud ressursid peavad tegevust toetama:

- oleme saanud omale lisaks pidulikule vormile ka keebid (malevates on esinduse jaoks olemas nii poiste kui tüdrukute paarkümmend keepi);
- oleme välja töötanud rühmavarustuse nimekirja (vaja oleks selle alusel muretseda väljalaenuvat inventari ja riietust);
- oleme järk-järgult juurde muretsenud pidulikke vorme, kuid nende hind tõuseb ja seetõttu on nappus mitmes allstruktuuris olemas;
- transport on noorte puhul alati olnud maleva üldteema, vajalik oleks noorteinstruktoritele tagada – üks sõidukorras sõiduauto miinimumina.

EESMÄRGID:

1. Kodutütarde ja noorkotkaste kõik plaanilised üritused kajastuvad tööplaanis ja on eelarveliselt kaetud.
2. Rühma õppetegevuseks vajalikud vahendid on juhile tagatud.
3. Uute tegevusalade juurutamiseks on noorteorganisatsioonide keskjuhatusel olemas lisaressurss.

Arenguvõtmed

- 1) Juhile hädavajaliku varustuse jagamine – talvevarustus, metsavarustus, magamiskott, telefon, tahvelarvuti, jalgratas jne. Varustuse jagamisel arvestatakse juhina tegutsemise staaži ja aktiivsust.
- 2) Oma eelarvele lisaks vahendite otsimine mujalt: programmid ENEB, ANK, KIK jt ja toetada projektikirjutajaid. Leida peavanemate asetäitjad, kes koostaks projekte ja nõustaks teisi projektikirjutajaid.
- 3) Rühmavarustuse nimekirja alusel iga-aastaste hankeplaanide koostamine ja nende elluviimine.
- 4) Vormide kirjelduse täiustamine: täpsustada vormil märkide kandmine.
- 5) Noorteinstruktorite sõiduvahendite olemasolu tagamine.

Koostöö

Olukord

Koolide ja kohalike omavalitsustega on suhted piirkonniti ebaühtlased. Koostöö võiks olla parem, siin on arenguruumi.

Jätkatakse rahvusvahelist koostööd Läti ja Leedu, Norra, Rootsi ja Soome analoogsete organisatsioonidega. Me omame suhtlusringi analoogsete organisatsioonidega väljapool Eestit. Rahvusvahelises koostöös säilitame olemasolevad partnerid (Läti "Jaunsardze", Leedu "Šaulių Sąjunga", Rootsi Kodukaitse – Vällinge Kool, Soome "Maanpoulustuskoulutus Ry", Norra Kodukaitse, Ameerika-Eesti Heatahtlik Selts) ja oleme valmis koostööks uute partneritega. Balti riikidega toimub tihe koostöö iga-aastaste koostööprotokollide sõlmimise baasilt.

Oleme valmis uute algatustega liituma.

Aastal 2012 toimus uudse koostöövormina eesti skautlike organisatsioonide ühisüritusena Ameerika-Eesti Heatahte Seltsi initsiatiivil ja toel juhikursus Alu mõisas.

Oleme toonud erinevaid tegusaid inimesi meie ettevõtmiste korralduse juurde, et kasutada ära eri ametkondi. Nagu näiteks Maanteeamet, muuseumid, Politsei – ja Piirivalveamet, Päästeamet, Keskkonnaamet, Riigimetsa Majandamise Keskus, Tervise Arengu Instituut jt. Oleme teinud ühisseminare kontaktide vahetamiseks, uuendamiseks. Konkreetseid projekte, nagu Päästeametiga toimuv Kaitse End ja Aita Teist –programm (lepingud aastast 2011), korraldatakse kindlate kokkulepete alusel olemasoleva ja eelnevalt hinnatud ressursi baasilt.

Samuti on eelmise arenguperioodi tulemina juurutatud lapsevanematega koostöö parendamiseks lastevanemate päeva korraldamist oktoobri teise nädala tegevustena. Sellega tahame edasi minna ja seda jätkata.

Koostööd oleme teinud Eesti Noorsootöö Keskusega (ENTK) erinevate isamaaliste ürituste paremaks korraldamiseks ning jaganud neile infot organisatsioonides korraldatavatest üritustest (noortenädala korraldamiseks): soov on seda koostööd jätkata.

Oleme korraldanud järjepidevalt õppeviite kaitseväge väljaõppekeskustesse, et laiendada noorte riigikaitsealast silmaringi, tutvustada ajateenistust ja propageerida kaitsevälase kutset.

EESMÄRGID:

1. Olla tuntud ja tunnustatud koostööpartner Eestis (noorsootöö tegemise eri tasanditel- üleriiklikul kui ka kohaliku omavalitsuse tasandil) kui ka piiri-taguste partnerite jaoks.
2. Soovime, et igas kohalikus omavalitsuses oleks võimalik ühineda meie rühmaga.
3. Rahvusvaheline koostöö peab looma motiveerivalt uusi võimalusi osaluseks ja õppimiseks nii juhtidele kui ka noortele.

Arenguvõtmed

- 1) Kohalike omavalitsustega toimuvatel ühisüritustel, tutvustusvisiitidel toetusvõimaluste propageerimine, eesmärgiga suurendada toetust organisatsiooni rakukestele.
- 2) Kootööürituste korraldamine KL siseselt: koos täiskasvanutega (KL ja NKK) nii maleva kui ka vabariiklikul tasandil;
- 3) „Kaitse end ja aita teist!“ programmi raames koostöö Päästeameti egiidi all toimuva programmi elluviimiseks Eesti koolide õpilastele.
- 4) Riigimetsa Majandamise Keskusega (RMK) koostöövõimaluste arendamine looduskoolituse läbiviimiseks ja laagrikohtade kasutamiseks jmt.
- 5) Piirkondade julgustamine lisaraha taotlemiseks rahvusvahelise suhtluse edendamiseks, näiteks Euroopa Noored Eesti büroolt.
- 6) Reserv- ja Eruohvitseride Kogude ja Kaitseliidu Vanematekogu liikmete kaasamine oma tegevustesse.
- 7) Vilistlaste süsteemsem kaasamine. VAABi võimaluste kasutamine.
- 8) Õppeasutustega ühise varustuse muretsemine, võimalusel tegevuskohtade jagamine (näiteks õppeköögid).
- 9) Piirkondlike koostööõupidamiste initsieerimine avatud noortekeskustega, teiste noorteorganisatsioonide, kohalike omavalitsustega, õppeasutustega – et korraldada eriilmelisi ja sisukaid üritusi.
- 10) Lastevanematele suunatud ürituste korraldamine. Soodustada nende toetajaliikmeks astumist.
- 11) Noorsootööd õppivate tudengite praktikantideks võtmine.
- 12) Rahvusvahelise koostöö edendamine: Läti ja Leedu ja Rootsi ja Norra ja Soome kõrval ka Briti kadettidega kontaktide loomine ja nende kogemusest õppimine.
- 13) Eesti skautlike organisatsioonidega ühiste koolituste korraldamine.
- 14) Eesti suurimate noorteorganisatsioonidega kootööprojektide korraldamine. ENTK-ga koostöö.

Kokkuvõte

Kui me tegutseme oma kirjeldatud arengueesmärkide saavutamiseks valitud suundades, siis me oleme 2020 Kaitseliidu noorteorganisatsioonides, kus:

- Ca 4000 poissi ja teist samapalju tüdrukuid osalevad meie mitmekesistes tegevustes üle Eesti ning nendest saavad head kodanikud ning ka head riigikaitseesse panustajad. Noorte osaluse suurendamiseks on ellu kutsutud MõtteWabrik ;
- Ca 750 rühmajuhti on pühendunud ühtsele visioonile ning organisatsiooni koolitustegevus toetab nende samme isikliku meisterlikkuse saavutamise teel;
- Noorteorganisatsioonid on õppivad organisatsioonid, kus kõik tasandid (rühm- malev/ringkond - keskkogu ja - juhatus) on kaasatud ja osalevad juhtimisprotsessis, nemad genereerivad ideid teema-aastate, arengukava valdkondade edendamiseks, noorsootöö kvaliteedi tõstmiseks;
- Piirkondadevahelised erisused on taandunud ning üksteise parimate praktikate jagamine on süsteemne;
- Kaitseliidu noorteorganisatsioonide tegevusse panustab kogu Kaitseliidu liikmeskond, kaasatakse ka teisi huvigruppe (lapsevanemad, kohaliku omavalitsuse ametnikud, õpetajad, tervisearendajad, päästjad, politseinikud jne).
- Toimiv koostöö teiste organisatsioonidega on hästi plaanitud ja korrektselt elluviidud. Meie tegevustes on võimalik osaleda ka teistel noortel.

Arengukava kui strateegiline dokument on aluseks malevate arenguplaanide koostamisele ja iga-aastaste tegevuskavade koostamisele.

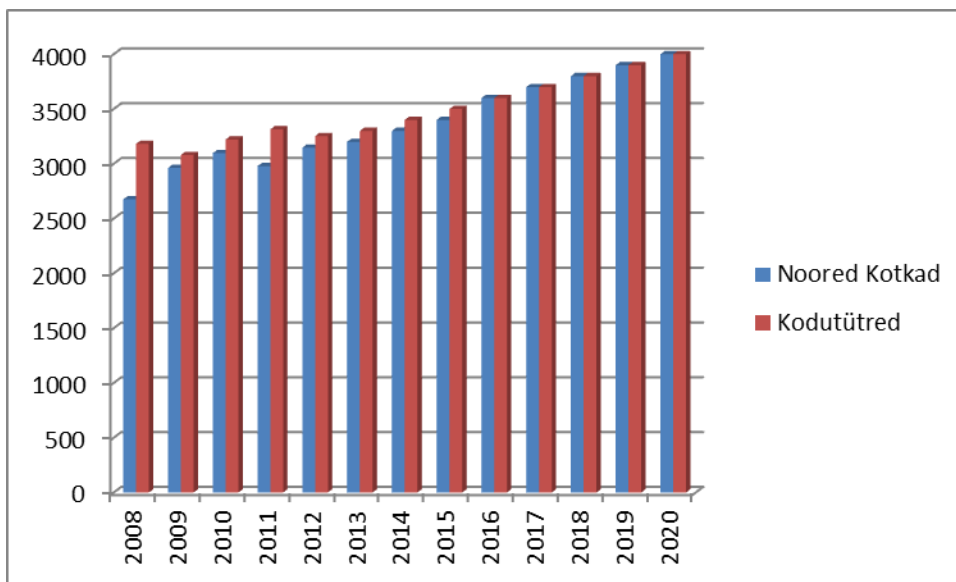
Arengute planeerimisel analüüsivad ja teevad iga-aastaselt kokkuvõtteid Kodutütarde ja Noorte Kotkaste kesksed kollegiaalsed organid.

Arengukava elluviimiseks koguneb iga-aastaselt ühine tööühm hindamaks arengukava raames tehtut ja vajadusel muudatuste sisseviimiseks.

Lisa 1

Kodutütarde ja Noorte Kotkaste arengukava aastateks 2014-2020
juurde

	Noored Kotkad	Kodutütred
2008	2676	3182
2009	2962	3080
2010	3097	3222
2011	2979	3315
2012	3208	3255
2013	3200	3300
2014	3300	3400
2015	3400	3500
2016	3600	3600
2017	3700	3700
2018	3800	3800
2019	3900	3900
2020	4000	4000

Joon.1 Kodutütarde ja Noorte Kotkaste liikmeskonna (noorte) muutumine aastatel 2008-2012 ja prognoos aastani 2020

	NK	KT	Liikmed KOKKU	Poisid	Tüdrukud	Hõlmatus poiste seas	Hõlmatus tüdru- kuteest	Noori (8-17) kokku	Hõlmatus
Alutaguse	218	192	410	6788	6364	3,2	3,02	13152	3,1
Harju	268	240	508	8826	8327	3,0	2,88	17153	3,0
Jõgeva	200	240	440	1775	1643	11,3	14,61	3418	12,9
Järva	248	241	489	1665	1538	14,9	15,67	3203	15,3
Lääne	178	214	392	1751	1603	10,2	13,35	3354	11,7
Põlva	257	298	555	1466	1387	17,5	21,49	2853	19,5
Pärnumaa	201	188	389	4364	4070	4,6	4,62	8434	4,6
Rapla	90	93	183	1922	1801	4,7	5,16	3723	4,9
Saaremaa	202	208	410	1561	1483	12,9	14,03	3044	13,5
Sakala	216	211	427	2535	2438	8,5	8,65	4973	8,6
Tallinn	179	84	263	15277	14577	1,2	0,58	29854	0,9
Tartu	206	245	451	7364	7150	2,8	3,43	14514	3,1
Valgamaa	204	222	426	1652	1672	12,3	13,28	3324	12,8
Viru	214	203	417	3330	3159	6,4	6,43	6489	6,4
Võrumaa	327	376	703	1791	1713	18,3	21,95	3504	20,1
KOKKU	3208	3255	6463	62067	58925	5,2	5,52	120992	5,3

* noored (8-17) 31.12.2011 seisuga

* kodutütred ja noorkotkad 31.12.2012

Joon 2. Noorte Kotkaste ja Kodutütarde arv allüksustes ning nende suhtarv noorte koguarvu seisuga.

	Noored Kotkad				Kodutütred			
	juhid	, sh neist ei kuulu KL ja NKK	toetaja-liikmed	auliikmed	juhid	, sh neist ei kuulu KL ja NKK	toetaja-liikmed	auliikmed
2008	212				235			
2009	241	73	9	1	216	116	111	9
2010	229	52	2	1	226	108	132	7
2011	241	59	49	1	218	98	159	12
2012	259	59	54	1	221	98	192	12

Joon 3. Noorte Kotkaste ja Kodutütarde noortejuhtide arv, eraldi esitatud noortejuhid ja toetaja- ning auliikmed aastatel 2008-2012

LISA 2

Kodutütarde ja Noorte Kotkaste arengukava aastateks 2014-2020
juurde

Kaitseliidu noorteorganisatsioonide arenguvõtmed								
Tegevus/ eesmärk		Aastad						
		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Juhtidega seotud tegevused/ eesmärgid								
1.1.	Noorsootõtaja kutsestandardist lähtuv palgaliste instruktorite koolitus- instruktorite ettevalmistuse vastavusse viimine	x	x	x	x			
1.2	Koolituskulude katmine vabatahtlikele juhtidele (fond): toimimispõhimõtete fikseerimine ja tegevuse algatamine aastaks	x			x	x	x	x
1.3	Juhi tunnusmärkide süsteemi väljaarendamine: noortejuhi koolitust, kogemusi väljendavad märke kantakse vormil /põhimõtete fikseerimine, uuendamine	x				x		
1.4.1	Kaitseliidu Kooli noorsootöölalaste kursuste pakkumine mahus min 2 kursust aastas	x	x	x	x	x	x	x
1.4.2	Üle-eestiliste psühholoogia ja pedagoogikakursuste pakkumine noortejuhtidele min 4 aastas	x	x	x	x	x	x	x
1.4.3	Juhikoolitus – järgukatsetel põhinev, malevate piirkondliku koostöö projekt	x						
1.4.4	Maleva tasandi juhikoolitusseminarid min 2 aastas maleva/ringkonna tasandil	x	x	x	x	x	x	x
1.4.5	Noorte liidrikoolitus. Noorte suvekoolide korraldamine.	x	x	x	x	x	x	x
1.4.6	Isamaalise kasvatuse seminarid juhtidele	x		x		x		x
1.4.7	Noorteinstruktorite roteerimine allüksuste vahel täiendkoolitamise eesmärkidel		x		x		x	
1.5	Vabatahtliku noortejuhi töökirjelduse valmimine	x						
1.6	Põhikirjad uuendatud. Sisekorrad välja töötatud	x						
1.7.1	Arenguestuste läbiviimine juhtidele	x		x			x	
1.7.2	Kvaliteedipõhimõtete väljatöötamine ning tutvustamine						x	x
1.8.1	Juhte tunnustatakse iga-aastaselt organisatsioonide tunnustusmärkidega	x	x	x	x	x	x	x
1.8.2	Juhte motiveeritakse varustuselementidega	x	x	x	x	x	x	x
1.8.3	Käsiraamatu kujundamine juhi jaoks (kiirkõitja formaat)	x	x	x	x	x	x	x
1.9	Kommunikatsiooniplaani väljatöötamine ja rakendamine noorteorganisatsioonides	x	x	x	x	x	x	x
Liikmetega seotud tegevused/ eesmärgid								

2.1	Erikatseid sooritanud noortele jätkulaagrite korraldamine (piirkondlikud, üleriigilised)	x	x	x	x	x	x	x
2.2	KL j NKKga koostöös korraldada noortele võistlusi ja laagreid	x	x	x	x	x	x	x
2.3	Allüksuste (rühm, malev, ringkond) tasemel aastaste tegevusplaanide koostamine	x	x	x	x	x	x	x
2.4	Noorte liidrikoolitus maleva tasandil	x	x	x	x	x	x	x
2.5	Sõbrapäeva traditsiooni loomine	x	x	x	x	x	x	x
2.6	E-koolitussüsteemi loomine. E-organisatsooni arendamine	x	x	x	x	x	x	x
2.7	Malevatevaheliste ürituste korraldamine	x	x	x	x	x	x	x
2.8	Olemasolevate rühmade suurendamine ja uute loomine	x	x	x	x	x	x	x
2.9	Lihtsustada järgukatsete sooritamist ja nende üle arvepidamist	x	x	x	x	x	x	x
2.10	NK ja KT teemakohaste nutitelefoni rakenduste kasutuselevõtt		x					
2.11	Vanema vanuserühma koolituskava täpsustamine. Suvekooli projekti käivitamine	x		x		x		x
2.12	Rühmade visuaalse identiteedi konkursid	x			x			x
2.13	NK ja KT testide viimine virtuaalkeskonda			x				
2.14	MõtteWabriku ellukutsumine – noorte ümarlauad			x	x	x	x	x
2.15	Liikmete tagasiside koondamiseks uuringute korraldamine			x			x	
Avalikussuhtlusega seonduvad tegevused/ eesmärgid								
3.1	Meediaspetsialistidega koostöö tihendamine. Kommunikatsiooniplaanist tulevad tegevused on läbi viidud süsteemselt.		X	x	x	x	x	x
3.2	E-organisatsooni arendamine				x			
3.3	Kaitse Kodu korrespondentide motiveerimine ja koolitamine	X	x	x	x	x	x	x
3.4	Määrata vastutajad sotsiaalmeedias levitatava info värskuse tagamiseks: koolitus, koordineerimine.		X	x	x	x	x	x
3.5	Info levitamine noorelt noorele: tutvustusüritustele kaasata noori endid.		X	x				
3.6	„Avatud ürituste“ korraldamine noortele, kes pole kodutütred või noorkotkad		x	x	x	x	x	x
3.7	Uute võimaluste leidmine ja ärakasutamine – eelkõige kohaliku tasandi lehtedesse oma info edastamine	x	x	x	x	x	x	x
3.8	Vormikandmispäevade kokkuleppimine ja vormi soovituslik kandmine noortepäeval		x	x			x	x
3.9	Reklaamklippide levitamine internetis: lühifilmid ja reklaamid. Võimalusel tutvustusfilmi levitamine		x	x	x			
3.10	Meediaplaani tegemine üle-eestilisel ja piirkonna tasandil. Rühma tasandit kaasates.	X		x		x		x
3.11	Oma ajakirja loomine		x					
3.12	Heategevuslike ürituste korraldamine, neis osalemine.	X	x	x	x	x	x	x
3.13	Uuringute-küsitluste korraldamine.							
Tagamisega seotud tegevused /eesmärgid								

4.1	Noortejuhi varustuse täiendamine, staaži arvestavalt.	x						
4.2	Lisavahendite otsimine : projektide kirjutamine erinevatele fondidele.		x		x		x	
4.3	Rühmavarustuse muretsemine ja asjakohasena hoidmine malevastes: väljalaenutamisevõimaluse tagamine.	x	x	x	x	x	x	x
4.4	Vormide kirjelduse täiustamine. Vormi ja selle elementide hankimine.	x	x	x	x	x	x	x
4.5	Noorteinstruktorite transpordivõimaluste tagamine	x	x	x	x	x	x	x
Koostöö-alsed tegevused/ eesmärgid								
5.1	Kohalike omavalitsustega koostöörituste korraldamine, tutvustusviiside korraldamine	x		x	x			x
5.2.	Koostöörituste korraldamine Kaitseliidu siseselt NKK ja KL liikmete ja noorte ning noortejuhtidega	x	x	x	x	x	x	x
5.3	Kaitse End ja Aita Teist programmi elluviimine	x	x	x	x	x	x	x
5.4	RMK koostööprojekti ettevalmistamine ja / elluviimine			x				
5.5	Piirkondlikud noortejuhtide koolitused lisaressursi leidmiseks ja kasutamiseks				x			
5.6	Reserv- ja eruhvitseride kaasamine. KL Vanematekogu rakendamine noorteürituse korraldusse	x			x		x	
5.7	Vilistlaste küsitlemine. Vabatahtlike andmebaasi (VAAB) rakendamine		x		x		x	
5.8	Õppeasutustega ühiste tegevuskohtade leidmine, jagamine (õppekõõgid). Internaadid.			x		x		x
5.9	Piirkondlike koostööõõpidamiste ellukutsumine partnerluse tugevdamiseks		x		x		x	
5.10	Lapsevanematele suunatud ürituste korraldamine	x	x	x	x	x	x	x
5.11	Noorsootõõ tudengite praktikale võõtmine		x		x		x	
5.12	Rahvusvahelise koostõõ edendamine seniste partneritega (võõimalusel lisaks brittidega)	x	x	x	x	x	x	x
5.13	Eesti skautlike organisatsioonidega koostõõprojektide korraldamine..	x		x		x		
5.14	Eesti suuremate noorteorganisatsioonidega ja teiste noortepoliitikas aktiivsete organisatsioonidega koostõõ edendamine. Koostõõ ENTK-ga	x	x		x		x	